

whose biographies are logging in. This list of names were up in the Commission in 1919 he prepared on the basis of biographical information, bibliographic information, that data was entered on the card. In total, 1933 at cards was included about 200 thousand. Names on the letters AZ. A list of names to the first volume of "Biographical Dictionary of leaders of the Ukrainian people and Ukrainian lands" on the letters A and B was prepared by staff biographical Commission by the end of 1929 he is perhaps the most important result of the Commission.

Keywords: *Academy of Sciences; Encyclopedia; biography; publications; publication.*

REFERENCES

1. Bilokin S. (2006), In defense of Ukrainian heritage, art historian Theodore Ernst, Institute of History of Ukraine, Kyiv, pp. 65-71 (ukr).
2. Boyko O. D. (1999), Ukraine History, Academy, Kyiv, p. 297 (ukr).
3. Verstiuk V., Ostashko T. (2001), Stebnytskyi Peter Yanuariyovych in: *Handbook of the History of Ukraine (A-Я)*, Genesa, Kyiv, p. 829 (ukr).
4. Vynnychenko V. (1990), Renaissance nation, Vol. 3, Kyiv, p. 172 (ukr).
5. The detailed note on the application and order the publication of figures Biographical Dictionary of the Ukrainian people and Ukrainian lands (science, literature, history, art and community. Movement) (1919), *First half-year existence of the Ukrainian Academy of Sciences in Kiev and outline its work by the end of 1919*, pp. 68-72 (ukr).
6. History of the Academy of Sciences of Ukraine, 1918-1923: Documents and Materials (1993), Kyiv, p. 277 (ukr).
7. Liashko S. M. [author-compiler] (2003), Standing Committee UAS - UAS for compiling biographical dictionary leaders Ukraine. 1918-1933. Documents. Materials. Research, NBUV, Kyiv, p. 5 (ukr).
8. Buhayeva O. Creation of Ukrainian biographical dictionary as a stage revival of historical memory of Ukrainian people, available at: <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=430> (ukr).

© Борчук Степан

Надійшла до редакції 26.12.2014

УДК 94 (477.8)

КОГУТ ОКСАНА,

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри філології та перекладу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАФТИ І ГАЗУ - ЦЕНТР НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ РОБОТИ І ЗВ'ЯЗКІВ ІЗ ВИРОБНИЦТВОМ УКРАЇНИ

У статті на основі широкого кола історичної літератури та джерел висвітлено розвиток нафтогазової промисловості Прикарпаття й становлення її науково-технічного потенціалу, досягнення, тенденції, перспективи. Автор доводить, що провідне місце в широкому колі національних і галузевих вузів заслужено посів вищий технічний навчальний заклад - Івано-Франківський інститут нафти і газу, де проводилися ґрунтовні наукові дослідження та навчання майбутніх спеціалістів країни.

Ключові слова: *Прикарпаття; нафта; газ; свердловини; Інститут нафти і газу; науково-технічні програми.*

Постановка проблеми та стан її вивчення. В українській нафтогазовій науці виділяються три етапи розвитку. Вони визначаються не тільки потребами промисловості, загальним рівнем науки і техніки, але, у першу чергу, політичним становищем в Україні. Перший, початковий етап пов'язаний зі становленням нафтогазової, хімічної та деревообробної промисловості взагалі й специфікою діяльності в умовах австрійського, а потім польського державного устрою на Західній Україні. Австрійський період був досить сприятливим для праці українських дослідників. Проте й у цей період, як і в наступний, робота велася в інтересах пануючої держави, а українські автори набували слави як австрійські або польські вчені. Другий етап був досить тривалим - з

1939 р. до 1991 р. Він відзначався виникненням багатьох наукових установ, шкіл і напрямків. Його характерною рисою було входження української нафтогазової науки, як й інших наук, до складу радянської (російської). Усі головні наукові центри, які скеровували напрями досліджень і використовували їхні основні результати, знаходилися в Москві й Ленінграді. Лауреатами Ленінської премії були українські вчені-нафтовики: М. Балуховський, С. Воробйов, М. Горев, І. Літвінов, Л. Палець, С. Черпак. Державна премія Української РСР присуджувалася О. Богайцю, С. Вітрику, Й. Головацькому, В. Глушку, В. Дем'янчуку, Г. Доленку, Л. Курилюку, Я. Кульчицькому та іншим [1, с. 9]. Третій етап розпочався зі встановленням української державності.

За період незалежності України виходять такі узагальнюючі праці, як "Nafta I Gaz Podkarpacka. Nafta i gaz Прикарпаття" [2], "Історія газової промисловості України у спогадах сучасників" [3], "Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Імена славних сучасників" [4], "Україна: 20 років незалежності" [5] та інші. У колективній праці "Українська нафтогазова наука. 1899-1999" [1] коротко висвітлено сторічну історію української нафтогазової науки, основні етапи її розвитку, віддано шану видатним постатям нафтової науки минулого, накреслено напрямки її розвитку в майбутньому. Вітчизняні вчені М. Стасів [6], Р. Мисьович [7], О. Малярчук [8] у своїх публікаціях висвітлюють процес становлення й розвитку нафтової промисловості Української РСР у ХХ ст.

Мета статті - охарактеризувати процес становлення нафтогазової промисловості України й науково-технічного потенціалу західного регіону республіки. **Об'єкт** дослідження - економічна й науково-технічна політика держави. **Предмет** - особливості її реалізації в умовах Прикарпаття та створення Івано-Франківського інституту нафти і газу.

Виклад основного матеріалу. Найстарішою галузю промисловості західного регіону України, поряд із лісорозробками, вважаються нафтопромисли, започатковані майже століття тому й сконцентровані довкола міст Борислав, Дрогобич, Надвірна, Долина. У відбудовчий повоєнний період вони були відновлені й частково реконструйовані. У загальному видобутку нафти в СРСР питома вага прикарпатської нафти була незначною, але її роль у народному господарстві Української РСР надзвичайно велика. Західноукраїнський нафтогазовий район розташований на значній відстані від основних нафтових регіонів СРСР. Наявність "власних" родовищ давала змогу відмовитися від нерационального завезення сюди нафтопродуктів. У західному регіоні України Надвірнянський нафтопереробний завод № 14 (Станіславська область) почав випускати продукцію одним із перших у республіці. У другій половині 40-х років ХХ ст. тривали активні геологорозвідувальні роботи на Прикарпатті. У 1948 р. відкрито нове нафтове родовище у с. Битків Надвірнянського району. Завдяки застосуванню нових технологій на відкритих свердловинах видобуток нафти поступово збільшувався.

До західноукраїнських нафтопереробних заводів відносилися заводи в Дрогобичі, які були націоналізовані зі встановленням радянської влади у вересні 1939 р. Завод "Польмін" отримав назву Дрогобицький нафтопереробний завод № 1, а "Галіція" - Дрогобицький нафтопереробний завод № 2. В Українській РСР у повоєнні роки було побудовано два заводи в містах Кременчук і Лисичанськ, реконструйовано та розширено заводи в Дрогобичі, Львові (Львівський дослідний нафтомаслозавод), Надвірній, Одесі й Херсоні, що сприяло зростанню проектних потужностей із перероблення нафти, обсяги якої в 1990 р. досягли 62,5 млн т на рік [9, с. 35].

Видобування нафти супроводжувалося одночасно нафтовим або попутним газом. Газ - основна рушійна сила, що забезпечує потік нафти по порах і підняття її на поверхню в стовбурі фонтанних свердловин. Природний газ на Прикарпатті почали видобувати в 1923 р. на Калуському родовищі, а в 30-х роках ХХ ст. була організована переробка фракцій нафтового газу в Биткові та Ріпному. У 1946 р. виходить постанова Раднаркому СРСР про будівництво першого в Україні магістрального газопроводу "Дашава-Київ", який було здано в експлуатацію 17 листопада 1948 р. Після здачі в експлуатацію газопроводу у Львові створюється об'єднання "Ук-

ргаз", до складу якого входять усі експлуатаційні управління газової промисловості регіону. На базі Стрийського експлуатаційного управління організовують трест "Укргазвидобування". Наприкінці 1950-х років налагоджено переробку відпрацьованого долиньського газу на сажових заводах. Тоді ж почалося спорудження газопроводу "Косів-Чернівці" та "Надвірна-Станіслав".

За період із кінця 40-х до середини 60-х років ХХ ст. у західноукраїнських областях сформувалася розгалужена мережа наукових установ й організацій, які склали основу науково-технічного потенціалу регіону. Різноманітні за функціональним призначенням і формами діяльності організації: проектно-конструкторські установи, проектно-технологічні організації, дослідні станції, наукові підрозділи й філії вищих навчальних закладів - свою роботу спрямовували на розв'язання нагальних економічних проблем. Найбільш потужний науковий потенціал мала нафтова, газова, хімічна, лісова промисловість.

На початку 1960-х років за ініціативою та безпосередньою участю професора Т. Єременка й за підтримки фахівців Комітету з науки і техніки Ради Міністрів УРСР провідні вчені нафтового факультету Львівського політехнічного інституту (ЛПІ) створили робочу групу для підготовки концепції поступового перетворення нафтового факультету на самостійний вищий навчальний заклад нафтогазового профілю. Із цією метою передбачалось і розпочалося спорудження у Львові окремого навчального корпусу та гуртожитків. Проте здійснити цей задум не вдалося. У 1960 р. було створено Станіславський загальнотехнічний факультет, який у 1963 р. реорганізовано в Івано-Франківський філіал Львівського політехнічного інституту (ІФЛПІ) із факультетами нафтової й газової промисловості та загальнотехнічним. Протягом 1963/64 н. р. нафтовий факультет разом із кафедрами, лабораторіями, обладнанням та устаткуванням і геологічним музеєм перебазувався зі Львова до Івано-Франківська. З 1 вересня 1963 р. розпочався навчальний процес для студентів І-ІІІ курсів [2, с. 471-472].

Розвиток ІФЛПІ зумовлювався зростаючою потребою в спеціалістах газонафтопромислового профілю, поставив на порядок денний питання його реорганізації. Згідно з постановою Ради Міністрів СРСР від 23 грудня 1966 р., на базі ІФЛПІ з 1 січня 1967 р. було створено Івано-Франківський інститут нафти і газу (ІФІНГ). Першим директором Івано-Франківського інституту нафти і газу став Євген Гнатович Шелепін. У 1967 р. в ІФІНГ було відкрито курси підвищення кваліфікації інженерно-технічних працівників та аспірантуру, у 1969 р. - підготовче відділення, у 1971/72 н. р. - заочний та вечірній факультети [4].

Ураховуючи значний внесок інституту в справу підготовки фахівців нафтогазового профілю, збільшення контингенту студентів та розвитку структури інституту, уряд, міністерства й відомства всіляко сприяли розвитку навчальної та матеріальної бази, а місто виділило ділянку площею 22 га для побудови студентського містечка. Упродовж 1970-1980-х років було споруджено й передано в експлуатацію п'ять навчально-лабораторних корпусів, науково-технічну бібліотеку, спортивний комплекс, навчально-виробничі майстерні, дослідно-експериментальний завод, три гуртожитки, дві їдальні, три кафе, дві бази відпочинку в Карпатах, санаторій-профілакторій та інше. Корисна площа інститутських приміщень досягла 111 тис. квадратних метрів [2, с. 473].

На базі інституту щорічно проходили перепідготовку 600 інженерно-технічних працівників. Це єдиний вищий навчальний заклад в Україні, що готував інженерів для

нафтової та газової промисловості. На п'яти факультетах інституту в 1971 р. вже навчалось близько 7 тис. студентів, у тому числі - 4 тис. на стаціонарі. Із самого початку функціонування навчально-наукового закладу постійного вирішення вимагали матеріальні й фінансові проблеми. В області, як і в республіці, велося масштабне промислове й житлове будівництво, тому коштів на облаштування інституту систематично не вистачало. Підтвердженням цього може слугувати лист секретаря Івано-Франківського обкому КП України А. Чернова міністру газової промисловості СРСР А. Кортуну від 24 листопада 1971 р., у якому йдеться про те, що "матеріальна база інституту слабка, заняття проводяться у три зміни в непристосованих приміщеннях, які знаходяться у різних частинах міста, що негативно відбивається на організації навчального процесу. На будівництво комплексу навчальних приміщень загальною вартістю 7 млн крб., міністерство виділило 4,7 млн крб. Протягом 1969-1971 рр. побудовано й уведено в експлуатацію гуртожиток на 1300 місць, котельню й навчально-лабораторний корпус, продовжувалося будівництво головного корпусу, лабораторного з буровою вишкою. Але для завершення будівництва виділених коштів явно не вистачало" [10, арк. 140].

Аналіз архівних документів засвідчує, яка велика робота була проведена вже в перші роки діяльності Інституту нафти і газу. У постанові бюро Івано-Франківського обкому КП України "Про роботу інституту нафти і газу та об'єднання "Укрзахіднафтагаз" з виконання постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 24 вересня 1969 р. "Про заходи по підвищенню ефективності роботи наукових організацій та прискоренню використання в народному господарстві досягнень науки і техніки" від 23 січня 1970 р. подається характеристика роботи навчального закладу в масштабах країни протягом кількох років. У 1969 р. із застосуванням нової техніки й передової технології було пробурено 60 % свердловин, що дало можливість успішно завершити вперше на Прикарпатті проходку свердловини на 5 тис. метрів і розпочати буріння свердловини проектною глибиною на 7 тис. метрів. За рахунок застосування прогресивних штучних методів впливу на продуктивні пласти додатково одержано з діючих родовищ понад 4 млн т нафти. Об'єм науково-дослідних робіт інституту нафти і газу за останні чотири роки зріс у 2,8 раза, створена необхідна матеріально-технічна база, запрацювала перша галузева науково-дослідна лабораторія. За цей час інститутом розроблена ціла низка практичних питань, зокрема, нова конструкція наддолотного амортизатора, запропоновано новий спосіб очищення газу, видано рекомендації з підвищення коефіцієнта потужності електрообладнання тощо [11, арк. 47].

У 1969 р. впроваджено у виробництво Івано-Франківської області більше 8 тис. винаходів і раціоналізаторських пропозицій із річним економічним ефектом 9,2 млн крб. З початку березня до 1 жовтня поточного року на промислових підприємствах, будівельних організаціях, транспорті і зв'язку проводилися численні огляди-конкурси творчих бригад із розробки й впровадження планів наукової організації праці й управління [12, арк. 1]. Головні зусилля науковців спрямовувалися, насамперед, на прискорений розвиток нафтової і газової промисловості. Серед найбільш важливих заходів виконання планів науково-дослідних робіт і впровадження досягнень науки і техніки на підприємствах Укрнафтохімпрому в 1969 р. відзначався Надвірнянський нафтопереробний завод за освоєння нової технології виробництва парафіну [13, арк. 284].

Незважаючи на те, що на території Івано-Фран-

ківської та Львівської областей було відкрито низку нафтових родовищ, росту видобутку нафти не відбувалося, навпаки, було допущено зниження. Це пояснювалося тим, що такі великі родовища, як Долинське й Битківське вичерпувалися, а відкриті нові (Бухтовецьке, Тянявське, Раковецьке) виявилися незначними в розмірах та запасах і не в силі були перекрити падіння видобутку. Видобуток нафти і газу в УРСР із 1972 р. постійно знижувався. Головна причина - більшість родовищ України "вступила у пізню стадію розробки", а відкриття нових перспективних горизонтів пов'язувалося з необхідністю надглибоких розвідувальних буринь, а також труднощами технічного й економічного характеру. Об'єднання "Укрнафта" не додало до рівня, передбаченого планом, 356 тис. т, а наступного 1973 р. - 1477 тис. т [8, с. 405]. При складанні планів не враховувався реальний стан справ, почався системний дисбаланс. Офіційна політична доктрина вимагала створювати враження економічного зростання республіки й постійного підйому життєвого рівня населення.

Виняткове значення для розвитку нафтогазовидобутку в Україні мало відкриття нового нафтогазового регіону - Дніпровсько-Донецької западини, який незабаром став основним за запасами й видобутком нафти і газу. Саме сюди перемістився центр нафтогазовидобування з Карпатського регіону. До 1980 р. на території східних областей УРСР було відкрито понад 40 нових родовищ, які передані в промислову експлуатацію. У результаті Україна стала помітним нафтодобувним регіоном у СРСР, а Дніпровсько-Донецький регіон - флагманом української нафтової й газової промисловості.

В архівних фондах, а також у документації наукових установ міститься унікальна й цінна інформація. Уважаємо за доцільне виокремити, на нашу думку, найбільш актуальну й перспективну в подальших дослідженнях науково-технічних проблем Прикарпаття: розробка менілітових сланців Карпат, допомога Калушу - зоні екологічного лиха та інші.

Окремого наукового дослідження заслуговує участь прикарпатців ("західняків-українців") в освоєнні "чорного золота" в Тюмені. Колектив Івано-Франківського управління бурових робіт брав участь у розробці Західно-Сибірського нафтового комплексу з 1979 р. у с. Муравленкове Тюменської області в Росії. Поряд із нафтогазовидобутком велися роботи з благоустрою новозведених містечок нафтовиків, де будувалися школи, дитячі садки, магазини, автовокзали тощо. У той же час бурові бригади проживали у вагонах-будинках застарілих конструкцій, де влітку спекотно, а взимку не було терморегулювання й вентиляції. Над вирішенням цих та виробничих проблем в "умовах тайги та вічної мерзлоти" працювали виробничі колективи області. Згідно з постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР № 331 від 18 квітня 1985 р. на Калуському дослідному заводі "Карпатнафтомаш" Міннафтопрому власними силами велися роботи з розширення виробничих площ і збільшення випуску спеціальної машинобудівної продукції для потреб паливно-енергетичного комплексу Західного Сибіру: причепи-важковози, снігоболотоходи, вагони-будинки, блочні насосні станції, спецінструменти для інтенсифікації видобутку нафти [14, арк. 12, 16].

З 1991 р. в Івано-Франківському інституті нафти і газу розпочато підготовку спеціалістів нафтогазового профілю для Індії, Пакистану, Йорданії, Ізраїлю, Болгарії та Монголії.

У квітні 1994 р. Кабінет Міністрів України видав Постанову про створення Івано-Франківського державного технічного університету нафти і газу (ІФДУНГ) на базі

Івано-Франківського інституту нафти і газу, у 2001 р. університету надано статус національного.

На початок ХХІ століття на базі досліджень науковців Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу було сформовано 17 наукових шкіл, 12 наукових відділів, студентські конструкторсько-технологічні бюро. Колективи наукових шкіл ведуть фундаментальні та прикладні дослідження:

- "Вплив геодинамічних процесів на формування і нафтогазоносність осадових басейнів" (науковий керівник професор Б. Й. Маєвський);

- "Геодинамічна концепція природи аномальних високих пластових тисків і методи їх прогнозування в осадовій оболонці земної кори" (науковий керівник професор О. О. Орлов);

- "Кріплення нафтових і газових свердловин" (науковий керівник професор Я. С. Коцкулич);

- "Теоретичні основи прийняття технологічних рішень при бурінні свердловин в ускладнених умовах" (науковий керівник професор М. А. Мислюк);

- "Фізико-технологічні основи інтенсифікації процесів буріння свердловин та їх освоєння" (науковий керівник професор Р. С. Яремійчук);

- "Фізико-технологічні основи підвищення газоконденсатовилучення і збільшення продуктивності свердловин" (науковий керівник професор Р. М. Кондрат);

- "Інтенсифікація нафтогазовидобування діями на міжсвердловинні і привибійні зони пласта" (науковий керівник професор В. С. Бойко);

- "Оптимізація обслуговування об'єктів газотранспортної системи" (науковий керівник професор В. Я. Грудзь);

- "Забезпечення надійності та довговічності нафтогазопромислового обладнання та нафтогазопроводів" (науковий керівник професор професор Є. І. Крижанівський);

- "Науково-прикладні основи розробки технологічних методів підвищення довговічності нафтогазового обладнання" (науковий керівник професор Ю. Д. Петрина);

- "Дослідження поверхневих властивостей на границі розділу двох фаз" (науковий керівник професор І. С. Кісіль);

- "Автоматизоване управління технологічними процесами на основі методів нечіткої логіки і штучних нейронних мереж" (науковий керівник професор Г. Н. Семенов);

- "Діагностика та сучасні інформаційні технології в техніці, екології та освіті" (науковий керівник професор Г. Н. Заміховський);

- "Неруйнівний контроль та технічна діагностика бурового, нафтогазопромислового обладнання та інструменту" (науковий керівник професор О. М. Карпаш);

- "Раціональне використання і захист природи" (науковий керівник професор О. М. Адаменко);

- "Підвищення надійності трубопровідних систем та розробка методів їх капітального ремонту" (науковий керівник професор Л. С. Шлапак);

- "Охорона навколишнього середовища та раціональне використання природних ресурсів" (науковий керівник професор Я. М. Семчук).

Протягом 2003-2010 рр. було виконано 6 фундаментальних і 9 прикладних робіт за рахунок загального фонду Державного бюджету та 378 науково-дослідних робіт зі спеціального фонду згідно з договорами, укладеними між університетом та Міністерством освіти і науки України, НАК "Нафтогаз України", Міністерством палива та енергетики України, ДК "Укргазвидобування" та її структурними підрозділами, ДАТ "Чорноморнафтогаз", ДК "Укртрансгаз", ВАТ "Укртранснафта" та іншими підприємствами й організаціями.

Науковці університету брали участь у державних та галузевих науково-технічних програмах: державна науково-технічна програма "Ресурс"; державна Програма стандартизації на 2006-2010 рр.; план дій Україна - ЄС, державна програма "Створення та організація виготовлення бурового, нафтогазопромислового, нафтопереробного устаткування і техніки для будівництва нафтогазопроводів з науково-технічною частиною до 2010 року"; комплексна програма подальшого розвитку інфраструктури та провадження господарської діяльності на о. Зміїний і континентальному шельфі, програма моніторингу довкілля Івано-Франківської області до 2010 року та інші [5, с. 232-233].

Аналіз розвитку нафтогазовидобувної промисловості Прикарпаття й науково-технічного потенціалу засвідчує, що в другій половині ХХ ст. була створена розгалужена мережа галузевих науково-дослідних установ. Саме в ці роки зріс кількісний і якісний склад наукових співробітників, підвищився рівень їхньої кваліфікації. У досліджуваній період було вирішено одну з найбільш гострих проблем - сформовано центр науково-технічної роботи і його зв'язків із виробництвом. Комплексну й глибоку наукову політику, вагомим роль у прикращенні науково-технічного прогресу відіграв створений Івано-Франківський інститут нафти і газу. Сьогодні це університет - потужний навчальний і науковий заклад, відомий далеко за межами України. За час діяльності підготовлено понад 45 тис. фахівців. Практично всі найбільші в нафтогазовій галузі проекти реалізували його випускники.

Діяльність колективу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу більше двох десятиліть спрямовує ректор Євстахій Іванович Крижанівський - доктор технічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України. В університеті 56 кафедр, на яких працює потужний науково-педагогічний колектив - 98 докторів наук, професорів, 427 кандидатів наук, доцентів, майже 700 викладачів [4].

Підсумком багаторічної роботи науковців стало нагородження Державною премією в галузі науки і техніки 19 лауреатів, серед них: Крижанівський Євстахій Іванович - доктор технічних наук, професор; Грудзь Володимир Ярославович - доктор технічних наук, професор; Мислюк Михайло Андрійович - доктор технічних наук, професор; Кондрат Роман Михайлович - доктор технічних наук, професор; Карпаш Олег Михайлович - доктор технічних наук, професор; Зінчак Ярослав Михайлович - кандидат технічних наук, доцент; Яремійчук Роман Семенович - доктор технічних наук, професор; Векерик Василь Іванович - доктор технічних наук, професор; Шлапак Любомир Степанович - доктор технічних наук, професор; Івасів Василь Михайлович - доктор технічних наук, професор; Говдяк Роман Михайлович - доктор технічних наук, доцент; Шкіца Леся Євстахіївна - доктор технічних наук, професор; Маєвський Борис Йосипович - доктор геолого-мінералогічних наук, професор; Кісіль Ігор Степанович - доктор технічних наук, професор; Кузьменко Едуард Дмитрович - доктор геолого-мінералогічних наук, професор; Адаменко Олег Максимович - доктор геолого-мінералогічних наук, професор, лауреат Державної премії Радянського Союзу; Полутренко Мирослава Степанівна - кандидат хімічних наук, доцент; Федорович Ярослав Теодорович - кандидат технічних наук, доцент; Петрина Дмитро Юрійович - доктор технічних наук, доцент.

Університет працював у нелегких суспільно-політичних умовах, проте отримав високі результати. Свідченням цього є високе третє місце (третья позиція в рей-

тингу ВНЗ України "Компас-2013" (Західний регіон)) із 44 вищих навчальних закладів, попереду тільки Національний університет "Львівська політехніка" та Львівський національний університет імені Івана Франка. У зведеному рейтингу ВНЗ України "Компас-2013" із 238 вищих навчальних закладів України університет займає 21 позицію. Це велика заслуга колективу університету й висока оцінка його праці.

Університет бере участь у виставках із проблем вищої освіти, на яких презентує свої досягнення, за що отримав нагороди від МОН та АПН України (золоті медалі, дипломи й грамоти). У березні 2014 р. на П'ятій міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти - 2014" Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу нагороджений золотою медаллю за міжнародну діяльність.

Висновки

Таким чином, історія нафтогазової промисловості України в середині ХХ ст. зазнала докорінних змін. Якщо в 1950-х роках центром видобутку був Прикарпатський регіон, то в другій половині 1960-х він перемістився на Лівобережжя - у Дніпровсько-Донецький. Однак у нафтогазовидобувній промисловості, одній із провідних ланок економіки Івано-Франківської та Львівської областей, головна увага зверталася на розширення обсягів видобутку й удосконалення технології виробництва. Розширення виробничих потужностей, модернізація сприяли нарощуванню випуску нафтопродуктів, при цьому зростала продуктивність праці, фондівіддача. Разом із тим, для нафтогазовидобувної промисловості були притаманні ті самі проблеми, що й для інших галузей радянської планової економіки. Головною метою було вичапати якомога більшу кількість нафти, газу, перевиконати план, не обтяжуючись піклуванням про майбутнє. Нафтогазоносний Прикарпатський регіон, як і Дніпровсько-Донецький, відзначався важливими економічними перевагами. Вони розташовувалися на території європейської частини СРСР, швидко й економічно вигідно використовувалися в народному господарстві. Українські родовища відзначалися досить високою продуктивністю - темпи приросту вимірювалися мільйонами тонн.

Аналіз розвитку науково-технічного потенціалу Прикарпаття засвідчує, що протягом цих років була створена широка мережа галузевих науково-дослідних установ. Саме в ці роки зріс кількісний і якісний склад наукових співробітників, підвищився рівень їхньої кваліфікації. Науковці та інженерно-технічні працівники Прикарпаття досягли низки вагомих успіхів. Вагомою подією в нафтогазовидобутку стало створення Івано-Франківського інституту нафти і газу, який швидко перетворив-

ся на центр наукової роботи й практичної перепідготовки фахівців республіки. Цей вищий навчальний технічний заклад постійно спрямовував свою роботу на розширення виробничих потужностей, їх модернізацію. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність університету зараз направлена на вирішення актуальних проблем нафтогазової галузі, на розробку, просування на ринок і реалізацію нових технологій, дослідних технічних зразків. Науковці створили чимало новітніх перспективних зразків техніки, обладнання, приладів, які значно перевищують світові зразки, окреслили пріоритетні напрями подальших напрацювань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Українська нафтогазова наука. 1899-1999. / [Г. Ю. Бойко, М. М. Братичак, Г. Д. Досин та ін.]. - Львів : Вільна Україна, 1999. - 80 с.
2. Nafta I Gaz Podkarpacia. Нафта і газ Прикарпаття. - Краків : Вид-во Інституту нафти і газу ; К. : Наук. думка, 2004. - 570 с.
3. Марчук Я. С. Історія газової промисловості України у спогадах сучасників / Я. С. Марчук, Б. О. Клюк, В. І. Жук. - К. : Такі справи, 2008. - 320 с.
4. Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Імена славних сучасників / [Л. Швидченко, О. Виноградова, О. Сорока та ін.]; [гол. ред. кол. Крижанівський Є. І.] - К. : ТОВ "Світ Успіху", 2007. - 328 с.
5. Україна : 20 років незалежності / [за ред. М. Б. Бучка, В. І. Кафарського, І. О. Андрухів, Й. М. Гаха]. - Івано-Франківськ, Надвірна : ЗАТ "Надвірнянська друкарня", 2011. - 276 с.
6. Стасів М. Ю. Нафта, газ і озокерит Прикарпаття / М. Ю. Стасів. - К. : Державне вид-во технічної літ-ри УРСР, 1959. - 68 с.
7. Мисьович Р. Становлення нафтогазовидобувного управління "Долина нафтогаз" / Р. Мисьович // З історії Долини : зб. історико-краєзнавчих статей. - Долина, 2012. - Вип. V. - С. 168-223.
8. Малярчук О. М. Тоталітаризм проти західноукраїнського села / О. М. Малярчук. - Івано-Франківськ : Місто НВ, 2008. - 228 с.
9. Братичак М. М. Від газолінових заводів Прикарпаття до сучасної нафтопереробної промисловості України / М. М. Братичак // Нафтогазова галузь України. - 2013. - № 2. - С. 33-37.
10. Держархів Івано-Франківської обл., ф. П-1, оп. 1, спр. 3611, арк. 243.
11. Держархів Івано-Франківської обл., ф. П-1, оп. 1, спр. 3583, арк. 161.
12. Держархів Івано-Франківської обл., ф. П-1, оп. 1, спр. 3581, арк. 169.
13. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. Р-2, оп. 13, спр. 4244, 359 арк.
14. Держархів Івано-Франківської обл., ф. П-1, оп. 1, спр. 5290, арк. 203.

Когут Оксана,

доктор філологічних наук, професор, завідувача кафедри філології та переклада Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ІВАНО-ФРАНКОВСКИЙ ИНСТИТУТ НЕФТИ И ГАЗА - ЦЕНТР НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ РАБОТЫ И СВЯЗЕЙ С ПРОИЗВОДСТВОМ УКРАИНЫ

В статье на основе широкого круга исторической литературы и источников освещено развитие нефтегазовой промышленности Прикарпатья и становление ее научно-технического потенциала, достижения, тенденции, перспективы. Автор доказывает, что ведущее место среди национальных и отраслевых вузов заслуженно заняло высшее техническое учебное заведение - Ивано-Франковский институт нефти и газа, где проводились и продолжают проводиться фундаментальные научные исследования и обучение будущих специалистов страны.

Ключевые слова: Прикарпатье; нефть; газ; скважины; Институт нефти и газа; научно-технические программы.

Kogut Oksana,

*Doctor of Philology, Professor, Head of Department of Philology and Translation
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas*

IVANO-FRANKIVSK INSTITUTE OF OIL AND GAS - A CENTRE OF SCIENTIFIC-TECHNICAL WORK AND INDUSTRIAL RELATIONS OF UKRAINE

There are three stages of development in the Ukrainian oil and gas science. They were primarily defined by the political position of Ukraine rather than by the needs of industry and the general level of science and technology. The first or primary stage is connected with the establishment of oil and gas, chemical and wood industries and with the specificity of the activities under the conditions of the Austrian and later Polish state system in Western Ukraine. The Austrian period was very favourable to the works of the Ukrainian researchers. However, the work was carried out in the interests of the ruling state, and the Ukrainian writers gained the glory as the Austrian or Polish scientists. The second period was very durable, lasting from 1939 till 1991. It was determined by the establishment of many scientific centers, schools and directions. Its distinguishing feature was the fact that the Ukrainian oil and gas science, as well as other sciences, has been a part of the Soviet (Russian) one. All the main scientific centres, which have directed the research lines and applied their basic results, were located in Moscow and Leningrad.

During the period of Ukraine's Independence such summarized works as "Nafta i Gaz Podkarpacia. The Oil and Gas of the Precarpathian Region", "The History of Ukraine's Gas Industry in the Memories of Contemporaries", "Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. The Names of Glorious Contemporaries", "Ukraine: 20 Years of Independence" and others were published. The collective work "The Ukrainian Oil and Gas Science. 1899-1999" deals with the centenary history of the Ukrainian oil and gas science, the main stages of its development, gives respect to the famous figures of the oil science of the past, and directions of its development in the future. The domestic scientists M. Stasiv, R. Mysyovych, O. Malyarchuk in their publications cover the process of establishment and development of oil and gas industry of the Ukrainian Soviet Socialistic Republic in the XX century.

The oldest industry branches in Western Ukraine, together with forest exploitation, are oilfields, which were established almost a century ago and are concentrated round the towns of Boryslav, Drohobych, Nadvirna, Dolyna. In the reconstructive post war period they were recovered and partly rebuilt. In the overall oil production in USSR the relative weight of the Precarpathian oil was low, but its role in the national economy of the Ukrainian SSR was very high. The Western Ukrainian oil and gas region was situated in the considerable distance from basic USSR oil regions. The availability of "own" deposits enabled to refuse from inefficient delivery of oil products.

During the period from the late 40-s till the mid 60-s of the XX century in the Western Ukrainian regions the branching network of scientific organizations was established, which have become the background for the scientific and technical potential of the region. At the beginning of the 1960-s at the initiative and direct involvement of Professor T. Yeremenko and at support of the experts of the Committee on science and technology of the Council of the USSR Ministers, the leading scientists of the oil department of Lviv Politechnical Institute (LPI) established the working group for preparation of concept of the gradual transformation of the oil department into independent higher educational establishment of oil and gas profile. With this objective the construction of the separate educational building and dormitories in Lviv was initiated. However, this plan was failed. In 1960 Stanislav general-technical department was established, which in 1963 was reorganized into Ivano-Frankivsk branch of Lviv Politechnical Institute (IFBLPI) with departments of oil and gas industry and general-technical one. During 1963/64 academic year the oil department together with subdepartments, laboratories, equipment and facilities, and geological museum was taken from Lviv to Ivano-Frankivsk. In September 1, 1963 the teaching process for I-III year students began.

The development of IFBLPI was determined by the increasing need in masters of oil and gas profile and has put on an agenda an issue on its reorganisation. Under the resolution of the Council of USSR Ministers from December 23, 1966, at the premises of IFBLPI in January 1, 1967 Ivano-Frankivsk Institute of Oil and Gas (IFIOG) was established. The first director of IFIOG was Yevhen Hnatovych Shelepyn. In 1967 in IFIOG the professional training courses for engineers and post graduate training centre, in 1969 - preparatory division, in 1971/72 academic year - extramural department were introduced.

The development analysis of the Precarpathian oil and gas industry and scientific-technical potential testifies that in the second half of the XX century the branching network of research centres was established. During these years the qualitative and quantitative membership of scientific workers, as well as their experience level has raised. In the research period one of the most burning problems was solved, that is, the centre of scientific-technical work and its industrial relations was established. Ivano-Frankivsk Institute of oil and gas has played the complex and deep scientific policy, the considerable role in accelerating the scientific-technical progress. Today the university is a powerful educational and scientific establishment, which is popular all over the world. During its existence over 45000 masters were trained. Practically all the biggest projects in the oil and gas field have been implemented by its graduates.

Keywords: Precarpathian; oil; gas; well; Institute of Oil and Gas; scientific and technical programs.

REFERENCES

1. Boyko G. Y., Bratychak M. M., Dosyn H. D., Kolodiy V. V., Kruhlov S. S. and others (1999), Ukrainian oil and gas science. 1899-1999, Vilna Ukraina, Lviv, 80 p. (ukr).
2. Nafta I Gaz Podkarpacia. Oil and gas of the Precarpathian region (2004), Krakiv, Kyiv, 570 p. (ukr).
3. Marchuk Y. S., Klyuk B. O., Zhuk V. I. (2008), The History of gas industry of Ukraine in the memories of contemporaries, Taki Spravy, Kyiv, 320 p. (ukr).
4. Shvydchenko L., Vynohradova O., Soroka O. (2007), Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. The names of glorious contemporaries, Svit Uspikhu, Kyiv, 328 p. (ukr).
5. Buchko M. B., Kafarskyi V. I., Andrukhiv I. O., Hakh Y. M. [ed.] (2011), Ukraine: 20 years of independence, Ivano-Frankivsk, Nadvirna, 276 p. (ukr).
6. Stasiv M. Y. (1959), Oil, Gas and ozocerite of the Precarpathian region, State Publishing House of technical literature USSR, Kyiv, 68 p. (ukr).
7. Mysyovych R. (2012), The establishment of oil and gas management "Dolunanaftogas", *From the history of Dolyna: collection of historical and regional articles*, Dolyna, Vol. V, pp. 168-223 (ukr).
8. Malyarchuk O. M. (2008), Totalitaryzm proty zakhidnoukrainskoho sela, Ivano-Frankivsk, 228 p. (ukr).
9. Bratychak M. M. (2013), From gasoline Precarpathian plants to modern oil refining industry of Ukraine, *Oil and Gas branch of Ukraine*, № 2, pp. 33-37 (ukr).
10. *State Archives of Ivano-Frankivsk region*, fond P-1, opys 1, sprava 3611, p. 243 (ukr).
11. *State Archives of Ivano-Frankivsk region*, fond P-1, opys 1, sprava 3583, p. 161 (ukr).
12. *State Archives of Ivano-Frankivsk region*, fond P-1, opys 1, sprava 3581, p. 169 (ukr).
13. *State central Archives of the highest bodies of state power of Ukraine*, fond P-2, opys 13, sprava 4244, 359 p. (ukr).
14. *State central Archives of public associations of Ukraine*, fond 1, opys 24, sprava 89, p. 38 (ukr).

© Когут Оксана

Надійшла до редакції 12.01.2015

УДК 341.24+355.45](438)

ЛЕВИК БОГДАН,

кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник
Національного університету "Львівська політехніка", м. Львів

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ПОЛЬЩІ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ В ПОСТРАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД 1991-2011 рр.

Стаття присвячена геополітичному вибору Республіки Польща в пострадянський період, її військовій політиці. Проаналізовано повноваження Президента та законодавчого органу (сейму та сенату) з питань безпеки та оборони. Розглянуто виборчі симпатії під час парламентських та президентських виборів за останні 20 років. Охарактеризовані оборонна доктрина, Стратегія безпеки та оборони. Дано характеристику Збройним силам. Розглянуто відносини з країнами-сусідами, ЄС, США та Росією. Досліджено основні напрямки східної політики Республіки Польща.

Ключові слова: Республіка Польща; військова політика; геополітичний вибір; стратегія безпеки й оборони.

Постановка проблеми. Поява нетрадиційних не-військових загроз безпеці людства спонукала науковців повернутись до проблематики міжнародної й національної безпеки. Терористична атака 11 вересня 2011 р. на найпотужнішу країну світу - США - звернула увагу спеціалістів на важливість своєчасних превентивних заходів щодо боротьби з викликами й загрозами. Набутий міжнародний досвід у сфері безпеки переконує, що немає країни, здатної самостійно впоратись із сучасними загрозами. Аналіз доступних джерел із питань безпеки свідчить про необхідність розробки та вдосконалення сучасних систем безпеки на глобальному та регіональному рівнях. Якісний стан національ-

ної безпеки кожної країни відіграє роль у посиленні та якісному забезпеченні вищого рівня системи безпеки. Кооперація зусиль у питаннях безпеки й оборони стала нормою міжнародних відносин. Це переконливо доводить недавній історичний досвід країн Центрально-Східної Європи. Однією з таких держав є Республіка Польща (РП), безпосередній сусід нашої держави й хороший наш адвокат у Євросоюзі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні стратегічні аспекти національної безпеки досліджували В. П. Горбулін, А. Б. Качинський, Г. Ф. Митрофанов, С. І. Пирожков. Системи міжнародної та європейської безпеки були предметом вивчення М. О. Бай-